

YTTRANDE
18 april 2011
Dnr. 6-8-11

Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande på promemorian ”Sänkt restaurang- och cateringmoms” (dnr Fi2011/1404)

KONJUNKTURINSTITUTETS SAMLADE BEDÖMNING

Konjunkturinstitutet delar utredningens bedömning att förslaget kan ge varaktiga sysselsättningsökningar. Konjunkturinstitutet gör dock bedömningen att effekterna blir mindre än de som beskrivs i utredningen. Detta implicerar att kostnaden per skapat arbetstillfälle blir hög.

FÖRVÄNTADE EFFEKTER PÅ ARBETSUTBUDET

Förslaget kan leda till ökat uppmätt arbetsutbud via två kanaler. Den första kanalen går via att hemarbete byts ut mot marknadsarbete och den andra via att svart arbete blir vitt.

Sänkt moms på restaurang- och cateringtjänster förväntas leda till sänkt pris på dessa tjänster och därmed ökad efterfrågan. Hur stort genomslaget på priset blir är dock osäkert. Utredningen antar fullt genomslag på lång sikt. Erfarenheter av sänkt restaurangmoms i Finland och Frankrike visar hittills på små priseffekter.

Ett ej försumbart prisgenomslag är dock rimligt att anta. Om de lägre priserna leder till att den genomsnittliga individen äter på restaurang eller använder cateringtjänster i större utsträckning frigörs tid från hemarbete (matlagning). En del av denna tid kan förväntas användas till marknadsarbete. Detta leder till att arbetsutbudet stiger, framför allt till följd av att antalet arbetade timmar ökar bland dem som redan har ett arbete (medelarbetstiden stiger). Utredningen bedömer att (beräkningsmetod 2) befolkningen i åldrarna 20-64 år kommer att öka sina inköp av restaurang- och cateringtjänster motsvarande ca 4 timmar hemarbete per person och år. Av den frigjorda tiden antas 25 procent användas till marknadsarbete. Detta implicerar, givet fullt prisgenomslag, att antalet helårsarbetskrafter ökar med 2500.

Denna bedömning är mycket osäker och tycks ur Konjunkturinstitutets perspektiv vara hög. Hur mycket tid som frigörs har att göra med dels hur mycket tid som sparas på att äta ute (eller anlita cateringföretag) och dels på hur nära substitut att äta ute är till att äta hemma och laga maten själv. Med tanke på att "take-away" mat redan beskattas med den lägre momssatsen (som för livsmedel), är förmodligen både substituerbarheten och tidsbesparingen liten. Framförallt utanför de större städernas kärna är tidsbesparingen förknippad med att äta på restaurang istället för hemma förmodligen marginell. Att befolkningen i *genomsnitt* skulle utnyttja dessa tjänster så att tid frigörs med motsvarande 4 timmar per person och per år bedöms därför vara högt räknat. Givet att tidsbesparingen av restaurangbesök är liten krävs det en mycket stor ökning av antalet restaurangbesök för att frigöra 4 timmar. Att 25 procent av frigjord tid sedan används till marknadsarbete är mycket godtyckligt. Konjunkturinstitutets bedömning är därför att mängden frigjord tid för marknadsarbete är mindre än enligt promemorians beräkning.

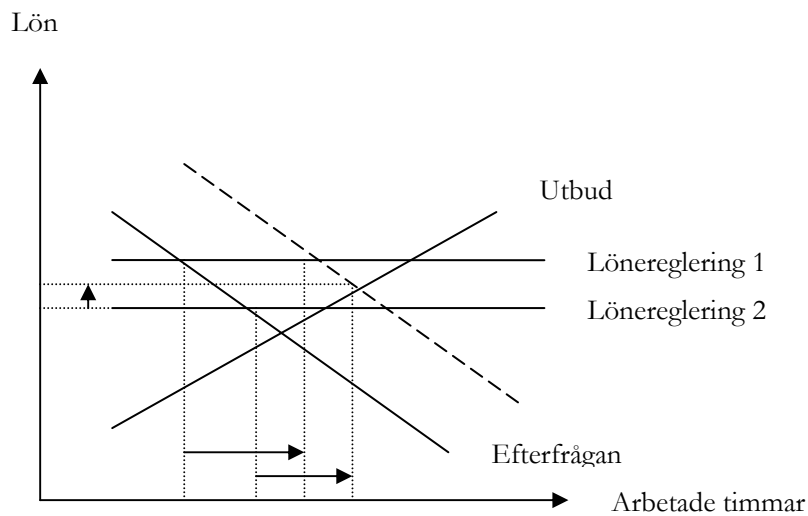
En annan möjlig effekt kommer från att svarta arbeten kan bli vita då skatten sänks. Omfattningen av detta är mycket svårbedömd. I en underlagsrapport till promemorian skriven av Vidar Christiansen görs bedömningen att eftersom vita och svarta tjänster tillhandahålls parallellt, och att dagens pris på restaurangtjänster därför speglar en sammanvägning mellan svart och vit arbetskraft, blir effekten inte att andelen vita jobb ökar utan endast att antalet jobb i sektorn totalt sett ökar. Utredningen delar denna bedömning och inte heller Konjunkturinstitutet gör en avvikande bedömning.

POTENTIELLA EFFEKTER PÅ JÄMVIKTSARBETSLÖSHETEN

Den ökade efterfrågan på restaurang- och cateringtjänster ökar arbetskraftefterfrågan inom dessa branscher. Utredningen gör bedömningen att denna ökning inte kommer att, som i det normala fallet, motsvaras av en minskning i övriga branscher, vilket implicerar att den varaktiga sysselsättningen stiger. Mekanismen går via sänkt jämviktsarbetslöshet och bygger på antagandet att det finns ett utbudsöverskott av personer i denna bransch som vill arbeta men som idag är arbetslösa eller utanför arbetskraften. Utredningens argument för detta är att lönenivån i dessa branscher ligger markant över den marknadsmässiga lönen på grund av löneregleringar, och att lönen därför inte ökar till följd av reformen. I utredningens beräkningar leder momssänkningen till en varaktig sysselsättningsökning på 3500 helårsarbetskrafter (givet en priselasticitet på -0,8).

Det finns vissa belägg för att (de vita) lönerna ligger över den marknadsmässiga lönen inom hotell- och restaurangbranschen, till exempel att en stor andel av de anställda har löner i nivå med den avtalade minimilönen (se Lönebildningsrapporten 2010). Hur stor skillnaden är mellan minimilönen och den marknadsmässiga lönen vet vi dock inte, vilket innebär att vi inte kan vara säkra på att efterfrågeökningen inte kommer att

medföra ökade löner. Figuren nedan belyser detta. Till följd av skattesänkningen skiftar efterfrågekurvan utåt (den streckade linjen). Vid en reglerad minimilön i nivå med lönerglering 1 sker ingen löneökning utan hela effekten faller på ökad varaktig sysselsättning. Vid lönerglering 2 så stiger lönerna eftersom den marknadsmässiga lönen efter efterfrågeökningen är högre än den reglerade, vilket innebär att endast en del av efterfrågeökningen blir en varaktig sysselsättningsökning.

Det är också rimligt att anta att endast delar av branschen omfattas av minimilöneavtal. Många mindre företag omfattas med största sannolikhet inte av dessa avtal (till exempel familjeföretag). Restaurang- och cateringbranschen är dessutom inte en sluten marknad utan individer kan byta bransch, i alla fall på sikt. Den för jämviktsarbetslösheten relevanta lägsta lönenivån ligger därför sannolikt betydligt lägre än den avtalade minimilönen i hotell- och restaurangbranschen.

En annan aspekt som utredningen inte diskuterar är att den reglerade lönen kan stiga till följd av att fackens förhandlingsstyrka stärks när arbetslösheten inom branschen sjunker, i enlighet med klassisk arbetsmarknadsteori. Detta implicerar lägre effekt på den varaktiga sysselsättningen än vad utredningens beräkningar visar.

En ytterligare aspekt som utelämnas är att efterfrågeökningen på restaurangtjänster förmodligen delvis motsvaras av en minskning av efterfrågan på "take-away" mat. I utredningens beräkning av reformens effekt på arbetsutbudet antas att hemlagad mat är substitut till restaurangbesök. "Take-away" mat är rimligen substitut till restaurangbesök i minst lika hög utsträckning, vilket innebär att efterfrågan på denna minskar då restaurangbesöken ökar. Det leder till en mindre varaktig sysselsättningsökning än vad beräkningarna i promemorian visar.

Baserat på de ovanstående argumenten gör Konjunkturinstitutet bedömningen att det är orimligt att anta att det inte sker någon undanträngning inom andra branscher då efterfrågan på restaurang- och cateringtjänster ökar. Därför bedöms den varaktiga sysselsättningsökningen till följd av minskad jämviktsarbetslöshet vara mindre än 3500 helårsarbetskrafter.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Mats Dillén. Föredragande har varit Jenny von Greiff.

Mats Dillén

Jenny von Greiff